

УДК 657.6

*В. С. Белозерцев,
к. е. н., доцент кафедри статистики, обліку та економічної інформатики,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро
О. С. Худякова,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро*

DOI: 10.32702/2306-6806.2018.12.41

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

*V. Belozertsev,
PhD Econ., associate professor of statistics, account and economic informatics,
Dnieper national university of Oles Gonchar, Dnepr
E. Khudyakova,
Dnieper national university of Oles Gonchar, Dnepr*

USE OF INSTRUMENTS OF ELECTRONIC COMMERCE IN MODERN CONDITIONS

У статті розглянуто основні інструменти електронної комерції в сучасних умовах, а саме: електронний обмін даними (ЕОД) та електронні грошові кошти. Також визначено основні переваги та недоліки кожного з інструментів та наведено порівняльну характеристику сучасних форм грошей, розглянуто основні інструменти електронної комерції. Актуальність застосування технологій електронної комерції підтверджується досвідом багатьох підприємств у різних галузях, про це свідчать статистичні дані. Також сформовано значення електронної комерції як складової інформаційного бізнесу. Стрімкий розвиток електронної комерції та електронного бізнесу призвів до того, що електронні гроші почали розглядати не лише в технічному аспекті, а й як торгово-фінансовий інструмент. У статті подано порівняльну характеристику електронних грошей, безготівкових та безпосередньо готівкових коштів.

In article the main instruments of electronic commerce in modern conditions, namely the Electronic Data Interchange (EDI) and electronic money are considered. The main advantages and shortcomings of each of tools are defined and the comparative characteristic of modern forms of money is provided. In the modern world, the more familiar notions in e-commerce are credit funds, but the concept of "electronic (digital) money" is new, and it is often confused with cashless funds. The article presents a comparative characteristic of electronic money, cashless and direct cash.

The urgency of using e-commerce technologies is confirmed by the experience of many enterprises in various industries, according to statistical data.

Also formed the importance of e-commerce as a component of the information business. The rapid development of e-commerce and e-business has led to the fact that electronic money began to be considered not only in technical terms but also as a trade and financial instrument. Ecommerce is gaining momentum in the modern world, as it is capable of new ways of producing, redistributing and marketing goods and services. Therefore, electronic funds, as one of the tools of e-commerce, have significant advantages. An increase in settlements using electronic money can stimulate household consumption.

The use of electronic money can reduce operating costs of the economy and of a particular country as a whole, since when using cash, central banks and specific countries should spend time and money on their printing, servicing of various interbank payments, transportation of paper money, processing of payments, and also to make the appropriate cost of money for the prevention of cash-related crimes. The use of electronic money can significantly reduce the shadow economy, because it uses mainly cash payments. Thus, in this case, significant transactions are carried out, which, in turn, can not be monitored by law enforcement agencies. The feature of electronic money is that they generally can not increase the mass of money, but only can accelerate their speed of circulation, as they are a means to ensure and accelerate commercial transactions.

Ключові слова: електронна комерція, електронний обмін даними, електронні грошові кошти, електронний гаманець, платіжна система.

Key words: electronic commerce, Electronic Data Interchange, electronic money, electronic purse, payment service provider.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Після виникнення терміну "електронна комерція", вона набула швидкої популярності серед багатьох дослідників, які почали відносити її до будь-якого бізнесу

в глобальній комп'ютерній мережі. Але електронний бізнес є значно ширшим поняттям за електронну комерцію, оскільки електронна комерція є лише певною складовою даного поняття. Таким чином, актуальність даної

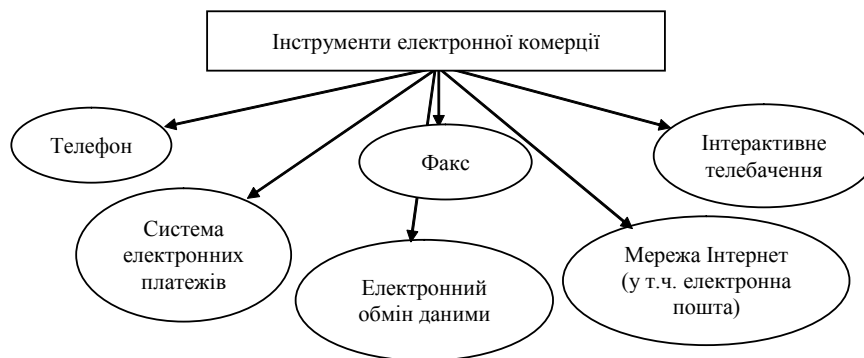

Рис. 1. Основні інструменти електронної комерції

Джерело: [2].

теми зумовлена проблемою щодо визначення місця електронної комерції у сучасному світі, а також дослідженням її основних інструментів, оскільки саме вони здатні в майбутньому вивести всі аспекти ведення бізнесу на якісно новий рівень.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням порушеної проблеми займалися такі вчені: В. Міщенко, М. Вудфорд, О. Махаєва, Ч. Гудхарт, М. Савлук, М. Кінг, Ч. Фрідмен, В. Попов, В. Герашенко, Г. Шварц, А. Шпак та інші [1]. Однак всі дослідження були націлені лише на визначення суті електронної комерції та її значення для підприємств, але залишається актуальною проблема можливості впливу електронної комерції на грошову систему кожної країни та майбутнього замітника готівкових грошей.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є детальний розгляд основних інструментів електронної комерції, яка є частиною так званої цифрової економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Якщо говорити про термін "електронна комерція" у найширшому його значенні, то необхідно виокремити 6 основних інструментів, які можливо віднести до електронної комерції (рис. 1).

Отже, такі інструменти, як телефон, факс і телебачення, вже давно застосовуються різноманітними підприємствами для здійснення відповідних транзакцій. У 2005 році серед головних використовуваних інструментів при складанні угод були телефон і факс (75%), прями продажі — 15%, та на останньому місці

торгівля за допомогою інтернету (10%). Однак саме поява Інтернету відкрила зовсім нові можливості для підприємств, а саме те, що всі комерційні угоди можуть бути проведені на інтерактивній основі при відносно низьких (які постійно зменшуються) витратах. Це, в свою чергу, робить Інтернет більш багатостороннім і універсальним, ніж інші інструменти електронної комерції. Тому у 2018 році спостерігається кардинальна зміна ситуації у порівнянні з 2005 роком: торгівля за допомогою інтернету займає перше місце — 80%, прями продаж та продаж через телефон по 10% [3]. Отже, Інтернет зумів зменшити більшу кількість бар'єрів при підготовці та здійсненні комерційних угод, а також дозволив вести торгівлю на більш глобальному рівні.

Що стосується електронного обміну даними (ЕОД), то це, в свою чергу, певний обмін бізнес-даними стандартизованого формату по принципу "комп'ютер-комп'ютер" між торговими партнерами. На даний момент часу, ЕОД є найбільш використовуваною технологією, оскільки він існує більше 25 років. ЕОД став інструментом електронної комерції водночас, коли здійснилася заміна дорогих VAN мереж на WWW Мережі. Тобто використання ЕОД дозволяє зменшити невиробничі витрати, що і є його основною перевагою серед інших інструментів електронної комерції. В основному ЕОД використовують митні служби для обробки зовнішньоторговельної інформації, яка, в свою чергу, дозволяє полегшити та спростити міжнародну торгівлю. Отже, при застосуванні ЕОД не існує необхідності в обробці, поштового пересилання і повторного введення в комп'ютери інформації з паперових документів, оскільки цей процес є досить неефективним та також може містити певні помилки при введенні відповідної інформації [4].

Таблиця 1. Порівняльна характеристика сучасних форм грошей

№ з/п	Характеристика	Форма грошей		
		Готівка	Безготівкова форма	Електронні гроші
1.	Ліквідність	Відносно абсолютна	Абсолютно відносна	Відносна
2.	Ідентифікація власника	Відсутня	Повна	Відсутня
3.	Обмеження доступу	Обмежений фізичний доступ	Обмежений фізичний та програмно-технічний доступ	Обмежений фізичний, програмно-технічний та організаційно-правовий доступ
4.	Носій	Папір, метал	Запис на рахунок в банках	Цифрова пам'ять комп'ютера, у т. ч. відділеного сервера, чи іншого електронного носія інформації
5.	Обмеження використання	Визначено законодавством	Без обмеження	Визначено законодавством

Протягом кількох десятиріч успішно функціонували системи віддалених платежів, але у зв'язку зі стрімким розвитком електронного бізнесу почали з'являтися нові інструменти електронної комерції, серед яких значного поширення набули електронні грошові кошти.

Таким чином, у сучасному світі більш відомим поняттям в електронній комерції є кредитні кошти, але поняття "електронні (цифрові) гроші" є новим, і його часто плутають з безготівковими коштами. Тому у таблиці 1 подано порівняльну характеристику електронних грошей, безготівкових та безпосередньо готівкових коштів.

Таким чином, можна зробити висновок, що електронні гроші наявні лише в електронному вигляді на фізичному пристрої або взагалі віддалено на сервері. Пристроєм, який їх зберігає може бути: мікропроцесорна картка, комп'ютер користувача, сервер системи розрахунків електронними грошовими коштами, мобільні телефони тощо.

Важливою умовою для безпечного розрахунку електронними коштами є встановлення їх обмеження щодо поповнення на електронних пристроях. Всі ці заходи спрямовані для запобігання шахрайства. Таким чином, Національним банком України зазначено, що сума електронних грошей, на яку поповнюється електронний гаманець на електронному пристрої, який не може поповнюватися, не повинна перевищувати 2000 гривень, а на пристрої, можливість поповнення якого існує, — 8000 гривень [5].

Ще однією особливістю електронних грошових коштів є те, що вони в цілому не можуть збільшити масу грошей, а лише можуть прискорити їх швидкість обігу, так як вони є засобом для забезпечення і прискорення комерційних операцій.

Розрахунки за допомогою електронних коштів відрізняються від безготівкових, в першу чергу тим, що вони є конфіденційні та неперсоніфіковані. Тобто, коли особа відкриває відповідний рахунок у банку, то отримана карта завжди повинна бути прив'язана до цього рахунку, а також банку під час оформлення операції "відкриття рахунку" стають відомі усі особисті дані про таку особу. Тому під час здійснення розрахунків банківською картою відомо, який клієнт, за що і де здійснив розрахунок [6].

Іншу ж ситуацію спостерігаємо при розрахунках електронними грошовими коштами. Під час розрахунків використовується так званий електронний гаманець власника, який містить номер гаманця, але не містить жодної інформації про його власника. Тобто у цій ситуації ідентифікації підлягає не конкретна особа, яка їм володіє, а сам електронний гаманець. Це в свою чергу, є позитивним моментом, оскільки існує анонімність розрахунку та значна його швидкість. Але також необхідно врахувати той факт, що така анонімність також підлягає певному контролю, так максимальна сума для зняття готівки на день 500 грн (місяць — 4000 грн). Загальне правило-обмеження максимальної суми на таких "анонімних" рахунках — 14 000 грн, при чому загальний обсяг операцій за рік має також ліміт: 62 000 грн [5]. Але поряд з позитивними моментами існують також і негативні, до яких в першу чергу необхідно віднести шахрайство, яке може залишитись безкарним, а також до негативної сторони можна віднести і незахищеність електронного гаманця від стороннього втручання.

Серед основних платіжних систем, які працюють на основі електронних грошових коштів можна назвати: іноземні — NetCash, DigiCash, та в Україні — FORPOST, MasterCard, Visa, Простіп, GlobalManey, електрум, Money XY.

ВИСНОВКИ

Отже, з кожним роком електронна комерція, досягає все більшого значення у сучасному світі, оскільки вона здатна до нових способів виробництва, перероз-

поділу та збуту товарів та послуг. Тому електронні кошти, як один із інструментів електронної комерції, мають значні переваги:

— По перше, збільшення розрахунків за допомогою електронних грошових коштів дозволяє стимулювати споживання домогосподарств. Оскільки споживач, коли розраховується готівкою, не може здійснити більше витрат, ніж наявних у нього в гаманці коштів. У цьому випадку, споживач змушений відмовитися від бажаних покупок до певного часу, але при використанні електронних коштів відкривається доступ до всіх коштів, які наявні на рахунку, що в свою чергу, призводить до зручнішого та необмеженого їх використання в часі.

— По-друге, використання електронних грошових коштів дозволяє зменшити операційні витрати економіки та конкретної країни в цілому, оскільки при використанні готівкових коштів, центральні банки та конкретні держави повинні витрачати час і кошти на їх друкування, на обслуговування різноманітних міжбанківських розрахунків, транспортування паперових коштів, обробку платежів, а також здійснювати відповідні витрати коштів на запобігання злочинів, пов'язаних із готівковими коштами.

— По третє, використання електронних грошових коштів може значно зменшити тіньову економіку, оскільки в ній використовуються в основному готівкові розрахунки. Тобто у цьому випадку здійснюються значні транзакції, які в свою чергу, не можуть бути відслідковані правоохоронними органами.

Література:

1. Кульченко М.В. Роль електронної комерції в сучасних МЄВ. — М.: МДІМВ, 2006.
2. Попов В.М. Глобальний бізнес і інформаційні технології. Сучасна практика і рекомендації. — М.: Фінанси і статистика, 2008.
3. Соколова О.М., Герасченко Н.І. Електронна комерція: світовий і російський досвід. — М.: Відкриті системи, 2007.
4. Еймор Д. Електронний бізнес: еволюція і / або революція. — М.: Вільямс. — 2008.
5. Про затвердження Положення про електронні гроші в Україні, Постанова Національного банку України від 04.11.2010 № 481 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10>
6. Мельниченко О.В. Теоретичні засади електронних грошей // Бізнес Інформ. — 2013. — № 8. — С. 284—290.

References:

1. Kul'chenko, M.V. (2006), Rol' elektronnoi komertsii v suchasnykh MEV [The role of e-commerce in modern IEEs], MDIMV, Moscow, Russia.
2. Popov, V.M. (2008), Hlobal'nyj biznes i informatsijni tekhnologii. Suchasna praktyka i rekomendatsii [Global business and information technology. Contemporary practice and recommendations], Finansy i statystyka, Moscow, Russia.
3. Sokolova, O.M. and Heraschenko, N.I. (2007), Elektronna komertsii: svitovyj i rosijs'kyj dosvid [Electronic commerce: world and Russian experience], Vidkryti systemy, Moscow, Russia.
4. Ejmor, D. (2008), Elektronnyj biznes : evoliutsiia i / abo revoliutsiia [Electronic business: evolution and / or revolution], Vil'iams, Moscow, Russia.
5. National Bank of Ukraine (2010), "On Approval of the Regulation on Electronic Money in Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10> (Accessed 10 Nov 2018).
6. Mel'nychenko, O.V. (2013), "Theoretical foundations of electronic money", Biznes Inform, vol. 8, pp. 284—290.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2018 р.